

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΑΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1956

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΑΣ

ΕΠΕΤΕΙΟΙ ΤΟΥ 1955

ΚΛΑΣΣΙΚΟΙ, ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ*

6.

GÉRARD DE NERVAL (1808 - 1855)

25 του Γενάρη του 1855. Μιά παγωμένη νύχτα μέσα στο έρημο Παρίσι, όπου ακούγονται μόνο τα βαρεία βήματα της περιπόλου. Ένας άντρας, κάπου 47 χρονώ, με σηκωμένο το γιακά του φθαρμένου παλτού του, διασχίζει την Πλατεία της Δημαρχίας, περνάει απ' την οδό Σαιν-Μαρτέν, στέκεται για λίγο και προχωρεί αποφασιστικά προς την οδό της Παλιάς Λατέρνας. Εκεί κάποιο άσυλο για φτωχούς καλεί τους δυστυχισμένους να περάσουν τη νύχτα τους. Το πρωί μάλιστα τους προσφέρουν και ζεστό καφέ. Ο νυχτερινός περιπατητής χτυπάει την πόρτα. Η πόρτα μένει κλειστή: όλα τα κρεβάτια είναι πιασμένα. Θα περάσει τη νύχτα του στο δρόμο, στην παγωνιά, με 18 βαθμούς κάτω απ' το μηδέν. Νύχτα κολάσεως, με έφιαλτικά όνειρα. Το χιόνι πέφτει πυκνό. Όλο το Παρίσι λούζεται μέσα σ' ένα γκριζόλευκο βρώμικο. Ο περιπατητής, αδιάφορος, κουβαριάζεται στα σκαλιά του Άσυλου. Όταν χαράζει κάπως, ξυπνάει. Τί ξύπνημα όμως! Ο νυχτερινός αυτός διαβάτης με μια ζώνη πέτσινη στο λαιμό του έχει κρεμαστεί απ' τις γρίλλιες της σκάλας. Κάποιος εργάτης αντικρύζει πρώτος τον κρεμασμένο. Είδοποιούν την ιδιοκτήτρια του άσυλου που κατεβαίνει άμεσα. «Είναι παγωμένος», λέει. Κύκλος από περίεργους έχει κιόλας σχηματιστεί. «Νά κόψουμε το σκοινί, λέει ένας, ο κρεμασμένος αναπνέει». — «Δέν έχουμε αυτό το δικαίωμα πριν έρθει η αστυνομία» λέει ένας άλλος. Η αστυνομία έρχεται επί τέλους, άλλ' ο κρεμασμένος δέν αναπνέει πιά.

Ποιος είν' αυτός που αυτοκτόνησε; Απ' το διαβατήριό του το μαθαίνουν άμεσα: είναι ο Gérard Labrunie, γνωστός με τ' όνομα Gérard de Nerval, που γεννήθηκε στο Παρίσι στις 22 Μαΐου 1808, γιός του Έτιέν Λαμπρυνί, γιατρού, και της Μαρίας - Αντουανέτας - Μαργαρίτας, το γένος Λωράν. Οι πρώτοι που μαθαίνουν την αυτοκτονία του Νερβάλ είναι ο ήθοποιός Κονσταν, ο Βικτοριέν Σαρδου κι' ο

Τεοφίλ Γκωτιέ. Η αίσθηση απ' τον τραγικό αυτό θάνατο, σ' όλο το Παρίσι, είναι μεγάλη.

... Έκατό χρόνια πέρασαν από τότε και η δόξα του Ζεράρ ντε Νερβάλ είναι σταθερή, άμετακίνητη. Η ζωή του και το έργο του, λιγοστό, αλλά ποιοτικό, είναι αντικείμενα μελέτης. Ο Aristide Marie είναι ο μέγας ιστοριογράφος του Νερβάλ και το βιβλίο του: «Ζεράρ ντε Νερβάλ, ο Ποιητής και ο Άνθρωπος», καρπός μακράς ύπομονης, έξαντλημένο απ' το 1914, ξαναεκδόθηκε πέρυσι, μ' έναν κατατοπιστικό πρόλογο του Αντρέ Μπιγύ. Το έργο του Μαρι είναι η άστειρευτη πηγή όλων των έρευνητών του ποιητή, έργο μνημειώδες στο είδος του. Πλάι σ' αυτό αναφέρουμε τη συγκινητική βιογραφία του Καρκό για τον Νερβάλ και την πολυτελή έκδοση των «Απάντων» απ' την Πλέιαδε.

Έκατό χρόνια πέρασαν από τότε. Το 1828, ο Νερβάλ δημοσιεύει τη μετάφραση του «Φάουστ» του Γκαίτε, άξεπέραστη δημιουργία. Αργότερα, μεταφράζει το Χάινε. Το 1834 ταξιδεύει στην Ιταλία και στην επιστροφή του έρωτεύεται την ώραία πρωταγωνίστρια Ζεννύ Κολόν του θεάτρου «Βαριετέ». Στο μεταξύ, έχει συνδεθεί με τους λογοτέχνες του καιρού του και συνεργάζεται σ' έφημερίδες. Το 1836 πάει στο Βέλγιο και στην Άγγλία, το 1839 στην Αυστρία. Το 1841 έχει την πρώτη κρίση της τρέλλας του. Το 1842, φεύγει για το ταξίδι του στην Ανατολή (Άλεξάνδρεια, Κάιρο, Λίβανος, Κωνσταντινούπολη, Κύπρος, Ρόδος, έλληνικά νησιά) που βαστάει ένα χρόνο: το 1844 ο Νερβάλ ταξιδεύει στο Βέλγιο και στην Ολλανδία: το 1849 στο Λονδίνο και το 1850 στη Γερμανία. Άρρωστος το 1852, έχει νέα κρίση τρέλλας το 1853 (25 Αυγ.) μένει αρκετό καιρό στην κλινική του Δρος Emile Blanche, απ' όπου όμως το σκάει η φυσική και ψυχική του κατάντια αρχίζει από τη στιγμή αυτή, ώσπου, στην άπελπισία του, τον βρίσκουν, όπως είδαμε στις 26 Ιανουαρίου 1855, τα χαράματα, κρεμασμένο.

Αυτή είναι η τραγική ζωή του Ζεράρ

* Συνέχεια απ' το προηγούμενο, σ. 32, και τέλος.

ντέ Νερβάλ, που ξεκίνησε με όνειρα και χίμαιρες, γοητευμένος απ' την ομορφιά της ζωής κι από τις γυναίκες που αγάπησε: άλλες ανταποκρίθηκαν στο αίσημά του, άλλες τον πίκραναν. Αναπολούμε τη χορεία των νεαρών, των δροσερών κοριτσιών, που χόρευαν γύρω του, στη *Morgentaine*, κοντά στο σπίτι του θείου του, την αιθέρια και ξανθή Σοφία Dawes, την πυρρόξανθη, με τα γαλανά μάτια Ζεννύ Κολόν, την έξωτική και ήδονόπαθη Σαλέμα, κόρη ενός σειχη, στη Βηρυτιό, που την άρραβωνιάστηκε και ύστερα την παράτησε, και τόσες άλλες.

Τό έργο του Νερβάλ είν' έμπνευσμένο, συνδεμένο με τους έρωτές του, τὰ όνειρά του, τις χίμαιρές του. Είν' ένας άγνος καλλιτέχνης και τέλειος διηγηματογράφος. «Τό Μαγεμένο χέρι» είναι ένα μίγμα μαγείας και κωμικότητας, ενώ δέκα χρόνια αργότερα, μέσα στις έκλάμψεις της τρέλλας του, με τις «Κόρες της Φωτιάς», πρό πάντων με την «Αγγελική» και τη «Σύλβια» δίνει δυό άριστουργήματα. Η «Αύρη-λία» είν' ακόμα πιό χιμαιρική και λιγότερο ίσως πετυχημένη. Ο έξωτερικός κόσμος είναι για τον Ζεράρ ή προβολή του έσωτερικού του κόσμου, μεταμορφωμένου απ' τ' όνειρο, και τὰ πλάσματα της φαντασίας του, μεταπλασμένα απ' την πραγματικότητα, έχουν κάτι τὸ αιθέριο

και τὸ έφιαλτικό. Ζούμε και σήμερα τις άναμνήσεις του και τις περιπέτειές του: απ' τὸ Παρίσι, στις «Νύχτες του 'Οκτωβρίου», απ' τὴ Γερμανία, στη «Λορελάυ», απ' τὴν 'Ολλανδία, στις «Γιορτές της 'Ολλανδίας» και πρό πάντων στο «Ταξίδι στην 'Ανατολή», γεμάτο από εικόνες, δραματισμούς ζωγράφου, έπεισόδια, φυσικά και ψυχικά τοπία, έν' απ' τὰ ωραιότερα βιβλία του γαλλικού πεζοῦ λόγου. Μόνο που ή 'Ανατολή του Νερβάλ είναι ή 'Ανατολή ενός ρομαντικού, ενός όνειροπόλου, ενός ποιητή. Όσο για τὰ ποιήματά του, τις «Μικρές 'Ωδές» του και τις «Χίμαιρες», σειρά από τέλεια σονέττα στη μορφή, προαναγγέλλουν, μ' δλη τὴ ρομαντικὴ τους διάθεση, χάρις στην πλαστικότητά τους και τὴ μουσική τους, τὸ Μαλλαρμέ, και τὴ σχολή του συμβολισμού.

Πρὶν αυτοκτονήσει, ὁ Νερβάλ είχε αφήσει ένα σημείωμα στη θεία του: «Μὴ με περιμένεις απόψε, γιατί ή νύχτα θά είναι λευκή και μαύρη». Η μαύρη νύχτα, πέρασε, έσβυσε, έγινε μιά κακή, θλιβερή ανάμνηση· ή λευκή νύχτα που σκόρπισε τὰ σκότη και τούς έφιάλτες πήρε μαζί της τὴν άγνή, τὴν καθαρή ψυχή του Νερβάλ και τὴν ὀδήγησε στον οὐρανό· τὴν άμόλυντη αὐτὴ ψυχή του τραγικού ποιητή άνακαλύπτουμε όταν διαβάζουμε σήμερα τὸ έργο του.

7.

JULES VERNE (1828 - 1905)

Πενήντα μόλις χρόνια μᾶς χωρίζουν απ' τὸ θάνατο του 'Ιουλίου Βέρν κι' όμως πόσο μακρινό μᾶς φαίνεται αὐτό τὸ διάστημα από τις άναστατώσεις και τις μεταβολές που έφεραν δυό μεγάλοι και σκληροί Παγκόσμιοι Πόλεμοι. Κι όμως ὁ 'Ιούλιος Βέρν, στην άτομική έποχή μας, είναι ίσως πιό έπίκαιρος παρά ποτέ. Έπίκαιρος, γιατί πρόβλεψε σά βιβλικός προφήτης τις πιότερες άνακαλύψεις του αιώνα μας.

Ο 'Ιούλιος Βέρν είναι ὁ «ήρωας ενός θρύλου», θρύλου έπιστημονικού. Υπήρξε ὁ μεγάλος δραματιστής του μέλλοντος, ὁ πρόδρομος τὴς σύγχρονης έποχής. Σάν εἴμαστε παιδιά μᾶς έθελε με τὰ μυθιστορηματά του, μᾶς μετέφερε σε χώρες άγνωστες κ' έξωτικές, ζήσαμε μαζί με τούς ήρώες του τις έκπληκτικές τους περιπέτειες κι άγωνιούσαμε για τὴν τύχη των παιδιών του πλοίαρχου Γκράντ, για τὸ αν θά κέρδιζε τὸ στοίχημά του ὁ Φιλέας Φόγγ κι αν θά σωζόταν ὁ πλοίαρχος Νέμο με τὸν περίφημο Ναυτίλο του. Εότυχισμένα αλήθεια χρόνια. Αν θυμόμαστε ή αν γνωρίζουμε αρκετά τὸ έργο του 'Ιουλίου Βέρν, ή ζωή του, ωστόσο, δέν είναι πολὺ γνωστή.

Γεννήθηκε στη Νάντη στις 8 Φεβρουαρίου του 1828, από πατέρα συμβολαιογράφο, τὸν Πιέρ Βέρν. Η μητέρα του, ή Σοφία Allotte de la Fuye καταγόταν από γενιά εύγενών. Έπειτ' απ' τις σπουδές του, ὁ 'Ιούλιος, σύμφωνα με τὴν πατρική θέληση, πηγαίνει στο Παρίσι νά σπουδάσει νομικά. Τὰ φορτώνει όμως στον πετεινό, ζεῖ μιά ζωή μποέμ, γνωρίζεται με τὸν Ούγκώ, τὸ Λαμαρτίνο και τὸ Δουμᾶ πατέρα, και γράφει μερικές κωμωδίες για τὸ θέατρο, που έχουν μέτρια έπιτυχία. Όστόσο, δέν όνειρεύεται νά γίνει συγγραφέας ὁ νεαρός 'Ιούλιος, αλλά ναυτικός. Ναυτικός αντίθετα θά γίνει ὁ άδελφός του Παύλος, ενώ οἱ τρεις άδελφές του, ή Άννα, ή Ματίλδη και ή Μαρία, χαριτωμένα κορίτσια και τὰ τρία, φυσικά θά παντρευτούν.

Η περιπέτεια τὴς ζωής του συνεχίζεται στο Παρίσι του 1848. Ο 'Ιούλιος έρωτεύεται με διάφορες ήθοποιούς — παιδί στη Νάντη είχε τὴν «πρώτη του αγάπη» με τὴν ὀμορφη ξαδέλφη του, τὴν Καρολίνα Τρονσόν —, διασκεδάζει με γκριζέτες, μεθοκοπάει και γλεντάει με τούς νεαρούς φίλους του.

Ο άύστηρός πατέρας του, μαθαίνοντας

τήν «έλεεινή» διαγωγή του στο Παρίσι, τόν άπειλεί πώς θά του κόψει τó μηνιαίο επίδομα, άν δέν πάρει τó δίπλωμα τής νομικής. Βλαστημώντας, άναθεματίζοντας, ó Ιούλιος καταφέρνει τέλος πάντων νά ίκανοποιήσει τόν πατέρα του σ' αυτό τó κεφάλαιο, αλλά τσακώνεται όριστικά μαζί του γιατί δέν τόν άκούει νά πάει στη Νάντη νά διοριστεί δικαστικός. "Επειτ' άπ' αυτό, τó πατρικό επίδομα κόβεται κι ó νεαρός μας πεινάει. "Αντιμετωπίζει όμως τήν κατάσταση μέ καρτερία και μετά τήν "Επανάσταση του 1848, βρίσκει κάποια θέση ως γραμματέας του Λυρικού Θεάτρου, ώσπου νά τή χάσει κι αυτή, όταν ó διευθυντής του θεάτρου, πού τόν προστατεύει, πεθαίνει. "Από τήν εποχή εκείνη χρονολογείται κι ó γάμος του μέ μιάν όμορφη νεαρή χήρα και μέ δύο κιάλας παιδιά, τήν "Ονορίνα Ντέ Βιάν. Φυσικά, τó άντρώγυνο φυτοζωεί.

Τήν εποχή εκείνη, ó Ναντάρ, πού είναι τó «enfant gâté», ή «coqueline» του κοσμικού Παρισιού, δέχεται δυό φορές τή βδομάδα στά σαλόνια του τήν άφρόκρεμα του επιστημονικού κόσμου, έκθέτοντάς τής τά σχέδια ενός άεροστάτου, του «Γίγαντος», πού κατασκευάζεται στη Μαντόν μ' αυτό έχει τήν πρόθεση νά πετάξει ως τή Βαυαρία. "Ο Ιούλιος Βέρν, στο βάθος τής αίθουσας, άκούει, σχεδιάζει, παίρνει σημειώσεις. Λίγες βδομάδες άργότερα τó πρώτο του μυθιστόρημα: «Πέντε βδομάδες μέ άερόστατο» είν' έτοιμο. Είκοσι και ένας έκδότες... άπορρίπτουν τó χειρόγραφο! "Απομένει ó είκοστός δεύτερος, ó Jules Hetzel, πού πιστεύει ότι ó ρομαντισμός πέθανε πιά κι ότι τó κοινό διψάει για επιστημονικά και περιπετειώδη μυθιστορήματα.

"Εν' άπόγεμα, ó Ιούλιος Βέρν πηγαίνει στο σπίτι του. "Ο "Ετζέλ δέχεται στο κρεβάτι του μ' ένα περσικό σκούφο στο κεφάλι του. "Ο κακοντυμένος συγγραφέας μας όρμάει σά βολίδα στην κάμαρά του, πετάει τó χειρόγραφο του στο κρεβάτι του έκδότη, πού τά χάνει βλέποντάς τον, και του λέει μέ κομένη ανάσα: «Διαβάστε το αυτό, κύριε, έχω σημειώσει τή διεύθυνσή μου». "Ο νεαρός μας τó σκάει κι ó "Ετζέλ αρχίζει τó διάβασμα. "Οχτώ μέρες άργότερα τόν καλεί στο σπίτι του.

"Όταν, έξη μήνες έπειτ' από τήν αξιομνημόνευτη αυτή συνάντηση, θά κυκλοφορήσει τó «Πέντε βδομάδες μ' άερόστατο», ó πρώτος από τούς 66 τόμους πού θ' αποτελέσουν τά «Καταπληκτικά Ταξίδια» του Ιουλίου Βέρν, θά είναι για όλον τόν κόσμο μιá αποκάλυψη. "Από τότε, τó 1863, ή συνεργασία συγγραφέα και έκδότη, μέ όλες τίς περιπέτειες κι άργότερα μέ τήν Κομμούνα, θά παραμείνει αδιάσπαστη. "Ο έκδότης θά πλουτίσει, όπως κι ó συγγραφέας, και τή δόξα του Ιουλίου Βέρν δέν

θά τή σκιάσει κανένα σύγνεφο. "Όλες οι πόρτες άνοίγονται στον Ιούλιο Βέρν. Οι έφημερίδες «Φιγκαρό» και «Χρόνος» δημοσιεύουν σ' έπιφυλλίδα μυθιστορήματά του. Τ' όνομά του είναι πιά γνωστό στο παγκόσμιο κοινό.

Μετά τήν πτώση του Ναπολέοντος Γ' και τήν ανακήρυξη τής Δημοκρατίας, ó Ιούλιος Βέρν έγκαθίσταται μέ τήν οικογένειά του στο "Ωτέιγ. "Η Γαλλική "Ακαδημία του προσφέρει μιá έδρα τήν άρνείται «για νάχει, όπως λέει, τó κεφάλι του ήσυχο». "Η γυναίκα του τόν προτρέπει νά φύγουν άπ' τó Παρίσι και νά πάνε στην "Αμιένη. Πραγματικά, εκεί θά περάσει τά υπόλοιπα χρόνια τής ζωής του, συνεχίζοντας τή συγγραφή του έργου του. Οίτιμές τόν κυνηγούν. Του άπονέμου τή Λεγεώνα τής Τιμής. Κάποτε ταξιδεύει στη Βαλτική, στον "Ωκεανό και στη Μεσόγειο, και όταν επισκέπτεται τó Βατικανό ó Πάπας Λέων ΙΓ' τόν δέχεται στα ιδιαίτερα διαμερίσματά του και τόν εύλογεί.

Στην "Αμιένη, όπου ξαναγυρίζει μετά τó ταξίδι του, περνάει τήν πιό ήρεμη ζωή, πού τή διακόπτουν οι επισκέψεις των θαυμαστών του. "Ενας άπ' αυτούς είναι κ' ένας νεαρός τότε δικηγόρος, πού ó Βέρν τόν καλεί στο γεύμα. "Επειτα του χαρίζει μιá πολυτελή έκδοση ενός έργου του. "Ο νεαρός δικηγόρος φεύγει συγκινημένος δέν είν' άλλος άπό τόν Ραϋμόν Πουανκαρέ, τó μέλλοντα Πρόεδρο τής Γαλλικής Δημοκρατίας.

Τά χρόνια περνούν και τά γερατειά έρχονται μ' όλες τους τίς θλίψεις. Μιá δολοφονική άπόπειρα ενός νεαρού τρελλού, πού τόν έσπρωξαν σ' αυτή τήν πράξη δυο τόν φθονούν, του στερεί τήν εύκολη χρήση του ενός ποδιού. "Επειτα αρχίζουν τά πένθη: ó έκδότης του, ó άδελφός του, ή αγαπημένη μητέρα του τόν αφήνουν για πάντα. Κι αυτός όμως είν' έτοιμος. "Ο ρόλος του τελειώσε. Μέ καρτερικό, χριστιανικό πνεύμα—είναι βαθύτατα χριστιανός—άντιμετωπίζει τήν άναπηρία του ποδιού του, τήν παράλυση του χεριού του, πού τόν έμποδίζει νά τελειώσει τó τελευταίο του χειρόγραφο, τίς κρίσεις του διαβήτη. Κάποιο άπόγεμα του Μαρτίου, στα 1905, ó Ιούλιος Βέρν, κουρασμένος, ξαπλωμένος στο κρεβάτι του, έγειρε τó κεφάλι του, έκλεισε τά μάτια του για νά μην τά ξανανοιξει πιά. "Ο θάνατός του ήταν ένα παγκόσμιο πένθος. "Όλα τά έθνη, πού τόσο τά μόρφωσε και τά διασκέδασε μέ τά βιβλία του, τόν έκλαψαν ειλικρινά.

Τό έργο του Ιουλίου Βέρν γαλούχησε κ' έξακολουθεί νά γαλουχεί γενεές και γενεές. Μεταφράστηκε σ' έβδομήντα γλώσσες. "Απ' τó έργο αυτό βγαίνει ένα διδαγμα αίσιοδοξίας, δραστηριότητας, άνθρώπινης αξιοπρέπειας, ένα μάθημα έμπιστοσύνης στην άξία τής ζωής και τ' ά-

γαθά της. Ὑπῆρξε ὁ συγγραφέας αὐτὸς τῆς νιότης μας ἕνας πρόδρομος ποὺ προφήτεψε ὅλες τὶς ἐφευρέσεις τοῦ αἰώνα μας. Πιστεῦε ἀκράδαντα στὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης, ποὺ θὰ χάριζε τὴν εὐτυχία στὸν ἄνθρωπο. Ἡ σύγχρονη δὲμος ἐπιστήμη,

ἂν καὶ πέτυχε ἀπ' τὴν ὀλιστική πλευρά, σκότωσε ὡστόσο τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ ἰδανικά του. Εὐτυχῶς ποὺ ὁ Ἰούλιος Βέρν πέθανε πρὶν κλονιστεῖ ἡ πίστη του στ' ἀγαθὰ τῆς ἐπιστήμης...

8.

JOSÉ-MARÍA DE HERÉDIA (1842—1905)

Λίγοι θυμοῦνται σήμερα ἢ διαβάζουν τὴ μοναδικὴ συλλογὴ τοῦ Ἑρεντιά: «Τὰ Τρόπαια» (1893)· μερικοὶ ἴσως καὶ νὰ μὴν τὴν ξέρουν. Κι δὲμος αὐτὸς ὁ ποιητὴς, ποὺ γεννήθηκε στίς 22 Νοεμβρίου 1842 ἀπὸ πατέρα Σπανιόλο καὶ μητέρα Γαλλίδα στὰ βουνὰ τῆς Σιέρρα Μάντρε, κοντὰ στὸ Σαντιάγο, ὁπῆρξε ἕνας μαίτρ τοῦ παρανασισμού. Κληρονόμησε τὸ λογοτεχνικὸ ἰδεῶδες τοῦ Διδασκάλου του Λεκόντ Ντελίλ, ὅχι δὲμος καὶ τὴν ἀπαισιοδοξία του. Πενῆντα χρόνια μετὰ τὸ θάνατό του, τὸ μοναδικὸ ἔργο τῆς ζωῆς τοῦ Ἑρεντιά, «Τὰ Τρόπαια», παραμένει στὴ γαλλικὴ ποίηση μιὰ ἐπιτυχία ἀξιοθαύμαστη, ἀξεπέραστη, δίχως καμιὰ προέκταση ἴσως στὸν καιρὸ μας, μὰ ποὺ δὲν παύει νάχει τὴν ἀξία της.

Ἄλλα τὰ σοννέτα τοῦ Ἑρεντιά, ἂν στὴν πλαστικὴ τους μορφή εἶναι τέλεια, δὲν

ἔχουν τὴ ρευστικὴ καθαρότητα τοῦ στίχου καὶ τὸ αὐστηρὸ μουσικὸ περίγραμμα. Ἄν ἐκφράζουν μὲ μαεστρία τὴν καταθλιπτικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν τροπικῶν, ὕστερον δταν ζωγραφίζουν τὴ γῆ τῆς Βρετάνης. Ὄταν δὲμος ὁ ποιητὴς κλείνει μέσα σ' ἕνα σοννέτο μιὰν ὀλόκληρη ἐποχὴ ἢ μιὰ ἱστορικὴ μορφή, ὅπως τὸν Ἀνρίβα, τὸν Ἀντώνιο, ἢ πάλι περιγράφει ἕνα ἀντικείμενο, ἀρχαῖο ἀγγεῖο, μεσαιωνικὰ βιτράγια, μετάλλια τῆς Ἀναγεννήσεως, κλπ. τότε εἶναι ἀσυναγώνιστος. Μπορεῖ νὰ μὴ συγκινεῖ, ἀλλὰ γοητεύει καὶ τέρπει.

Σήμερα ἔχουμε τὴν τάση νὰ παραγνωρίζουμε, νὰ περιφρονούμε τὶς παλιές ἀξίες ὡστόσο, εἴτε τὸ θέλουμε, εἴτε ὅχι, δὲν παύουν νὰ εἶναι ἀξίες. Ὁ λησμονημένος Ἑρεντιά εἶναι ἀναμφισβήτητα μιὰ ἀξία: ὁ Μπενβενούτο Τσελλίνι τῆς γαλλικῆς ποιήσεως.

9.

GEORGES RODENBACH (1855 - 1898)

Λησμονημένος κι ὁ Ροντενμπάχ στοὺς σημερινούς καιρούς· λίγα χρόνια ἔπειτ' ἀπ' τὸν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο τὸν διάβαζαν ἀκόμα, καὶ τὸ κοινὸ τὸν ἤξερε ἀπ' τὸ περίφημο μυθιστόρημά του: *Bruges la Morte* (1892), ζωγραφικὴ ἀπεικόνιση τοῦ ἡρεμου μυστικισμού καὶ τῆς ἀπέραντης πλήξεως τῆς νεκρῆς πολιτείας, μὲ τὰ κανάλια της, τὴν δμίχλη της, τὴ σταματημένη λές ζωὴ της. Οἱ μυστικὲς ἀνταποκρίσεις τῶν ὄντων καὶ τῶν πραγμάτων, τὰ νωχελικὰ ὄνειροπολήματα, ἢ ὑποβλητικὴ μουσικὴ τοῦ ὕφους, μᾶς προσφέρουν σὲ μιὰ ἐξαίσια μελαγχολία τὴν καταθλιπτικὴ σιωπὴ, τὴν ἀφατη θλίψη τοῦ φλαμανδικοῦ τοπίου, τ' ἀκόμαντα νερά του, αὐτὴ τὴν

ἴδια τὴν ψυχὴ του, μ' ὅλη τὴν ἀγωνία της καὶ τὴ νεκρικὴ τῆς ἀτμόσφαιρα.

Ὁ Ροντενμπάχ γεννήθηκε στίς 16 Ἰουλίου 1855 στὸ Τουρναί τοῦ Βελγίου καὶ πέθανε στὸ Παρίσι στίς 25 Δεκεμβρίου 1898. Στὴ σύντομη ζωὴ του ἔγραψε πάνω ἀπὸ δεκαπέντε ποιητικὲς συλλογές, ἀλλὰ τ' ὄνομά του ἐπιζεῖ ἀπ' τὸ μυθιστόρημα ποὺ ἀναφέραμε. Ἀνήκει στὴ συμβολικὴ σχολὴ καὶ σὰν ποιητὴς ἔχει ἀρκετὴ πρωτοτυπία καὶ γοητεύει μὲ τὴ μελαγχολικὴ του γλυκύτητα, τὴν ἀκαθόριστὴ ἐκεῖνη ψυχικὴ διάθεση μπρὸς στὴ φθορὰ καὶ τὸ ἀνεκπλήρωτο κάθε ὄνειρου. Εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἀπαλῆς, νωχελικῆς θλίψεως.

10.

EMILE VERHAEREN (1855 - 1916)

Ὁ μέγιστος τῶν Βέλγων λυρικῶν, ὁ ἀδικα λησμονημένος — ὅπως τόσοι ἄλλοι — σήμερα ποιητὴς. Στὴ «Νέα Ἑστία» δημο-

σιεύτηκε κιόλας (15·9·55, Τ. 677, σελ. 1206 - 1211) μιὰ ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ κ. Ἀνδρέα Καραντώνη γιὰ τὴν

προσφορά του Βεράρεν στη γαλλική ποίηση.

Ἡ ζωή του είναι γνωστή, ὅπως και τὸ τραγικὸ τέλος του ἀπὸ σιδηροδρομικὸ ἀτύχημα στὶς 27 Νοεμβρίου 1916. Ἀπ' τὸ ἀφθονο δμως ἔργο του Βεράρεν τί ἀπομένει σήμερα; Τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ τὸ γνωρίζει καλά κι ἀπὸ μεταφράσεις κι ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ πού, πρῶτος αὐτός, τὸ μελέτησε μὲ ἰδιαίτερη στοργή και τὸ ἀγάπησε και τὸ πρόβαλε, μεταφράζοντας μάλιστα και τὸ λυρικό του δράμα «Ἡ Ἑλένη τῆς Σπάρτης». Ἀλλὰ τί ἀπομένει σήμερα;

Ἡ ἔμπνευση τοῦ Βεράρεν εἶναι ἀνόμοια, ὅπως φαίνεται ἀπ' τὶς συλλογές «Moines» και «Soirs» ὡς τὶς «Villes Tentaculaires» και «Heures Claires». Ἀνόμοια και ἡ τέχνη του πού ἀρχίζει ἀπ' τὸν ἀλεξανδρινὸ στίχο ὡς τὸν ἐλεύθερο, τὸν συχνὰ τραχὺ, ρητορικό, χαοτικό. Ἀπ' τὸν ἐλεύθερο ἀκριβῶς στίχο, ὁ Βεράρεν ἀνήκει, κατὰ κάποιον τρόπο, στὸ συμβολισμό. Στὰ ἐφηβικά του χρόνια, μαζί μὲ τὸν Ροντενμπάχ, ἀνακαλύπτει τὸν Οὐγκώ και κλαίει διαβάζοντας τὸ Λαμαρτίνο. Γοητεύεται ἀκόμα ἀπὸ τὸν Κορρέε και φυσικά ἀπὸ τὸν Μυσσε. Ἀνήσυχος, ὁ νεαρὸς Βεράρεν σκέφτεται νὰ γίνει παπᾶς, ἀλλὰ σπουδάζει, στὸ τέλος, τὰ Νομικά, στὴ Λουβαίν. Καὶ ἡ πρώτη ποιητικὴ συλλογή του «Flamandes» προκαλεῖ θαυμασμὸ και σκανδαλίζει ὡστόσο γιὰ τὶς νατουραλιστικὲς περιγραφές της. Οἱ δικοί του ἀναστατώνονται κι ὁ ἐφημέριος τοῦ Σαιντ-Ἀμάν τοῦ προλέγει πῶς καμιὰ «τίμια κοπέλα» δὲν θὰ δεχτεῖ νὰ γίνει γυναίκα του. Κακὸς προφήτης ὁ κύριος ἐφημέριος. Τὸ 1889, ὁ Βεράρεν ἐρωτεύεται τὴ Μάρθα Massin, μιὰ φίλη τῆς ἀδελφῆς του, τόσο ὁμορφή και μελαχροινὴ ὅσο αὐτός εἶναι ξανθὸς και μὲ μεγάλα μουστάκια. «Γλυκειὰ μου μαύρη φλόγα» τῆς λέει ὁ ποιητής. — «Ἐραῖο μου χρυσὸ στάχτυ», τοῦ ἀπαντᾷ ἡ Μάρθα. Παντρεύονται τὸ 1891 κι ὁ γάμος τους εἶναι ἀπ' τοὺς πιὸ εὐτυχισμένους. Λατρεύονται. Ὄταν διαβάσει κανεὶς τὰ «Γράμματα στὴ Μάρθα Βεράρεν», πού κυκλοφόρησαν πρόσφατα, θ' ἀντιληφθεῖ τὸ πάθος τοῦ ποιητῆ γιὰ τὴ γυναίκα του, πού στάθηκε δίπλα του μιὰ ἀξιοθαύμαστη και πιστὴ σύντροφος.

Στὸ μεταξύ, ὁ Βεράρεν γράφει κ' ἐκδίδει τὸ ποιητικὸ και δραματικὸ του ἔργο. Ἐπειτ' ἀπ' τὶς ἀγροτικὲς εἰκόνες τῶν «Flamandes» (1883), οἱ «Moines» (1886) εἶναι μίγμα ρεαλισμοῦ και μυστικισμοῦ. Οἱ συλλογές «Les Soirs» (1887), «Les Debâcles» (1888), «Les Flambeaux Noirs» (1898), εἶναι τὸ καθρέφτισμα τῆς ἀρρώστειας του, ἡ ὀδυνηρὴ ἀπήχηση τῆς κρίσεως πού πέρασε και πού τὸν ἔφερε γιὰ λίγο στὰ σύνορα τῆς τρέλλας. Χάρη στὴν ἀφοσίωση τῆς Μάρθας, ὁ Βεράρεν γίνεται καλά και τὰ σκότη διαλύονται. Τότε στὶς ἐπόμενες συλλογές «Les Campagnes hallucinées» (1893), «Les Villes Tentaculaires» (1895), «Les Villages Illusoires» (1895) ὁ Βεράρεν βλέποντας τὴν ἀνατολὴ μιᾶς νέας ἐποχῆς, τῆς ἐποχῆς τῆς μηχανῆς και τοῦ χρήματος, γίνεται ὁ ἐρμηνευτὴς μιᾶς ζωῆς μοντέρνας, βίαιης, τολμηρῆς, ἀχαλίνωτης, δυναμικῆς, μὲ ὄλες τὶς συνέπειες πού γεννιοῦνται ἀπ' τὶς σοσιαλιστικὲς αὐταπάτες και τὴν πρόοδο τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ. Παρασυρμένος ἀπ' τὸ νέο κλίμα τῆς ἐποχῆς του, ὁ ποιητὴς τραγουδάει τὰ ἐργοστάσια, τοὺς σταθμούς, τὰ λιμάνια, τὶς μαῦρες ἀπ' τὸν καπνὸ πολιτείες και τὴ γκρίζα ἐξοχὴ ὅπου ἔπαρχει κάτι τὸ βάρβαρο στὸ τραγούδι του πού ἐναρμονίζεται ὁμοῦ μὲ τὴν ψυχὴ του, τὴν ψυχὴ αὐτὴ πού πίστεψε πῶς ἡ ὕλικὴ κατάκτηση τῆς γῆς θάφερνε τὴν εὐτυχία στὸν ἀνθρώπο. Ἀπ' τοὺς ὕμνους αὐτοῦς, μὲ τὸν παροξυσμὸ τους, μὲ τὴ ρητορεία τους, τοὺς δραματισμούς, τὴν τραχύτητα, ἀπὸ τὴ θεματογραφία αὐτῆ, δὲν ἀπομένει σήμερα τίποτα τὸ σπουδαῖο. Ἄλλοῦ εἶναι ὁ λυρικός Βεράρεν: βρίσκεται, νομίζουμε, ἀτόφιος στὴν τριλογία τῶν «Ἐρωδῶν». Ὁ ἔρωτάς του, ὁ τόσο βαθύς, γιὰ τὴ γυναίκα του, ὕπαγόρευσε στὸν ποιητὴ τρεῖς ἀριστουργηματικὲς συλλογές: «Οἱ φωτεινὲς ὄρες», «Οἱ ὄρες τοῦ ἀπογέματος», «Οἱ ὄρες τῆς ἐσπέρας» (1896 - 1911), πού τὰ θέματά τους τὰ ξαναβρίσκουμε στὴν ἀλληλογραφία πρὸς τὴ Μάρθα Βεράρεν. Μιὰ μεγάλη καρδιά χτυπάει σ' αὐτὲς τὶς σελίδες και οἱ συλλογές αὐτές, ὅπως και τὰ γράμματα, εἶναι ἡ ἀναμφισβήτητὴ ἐγγύηση τῆς διάρκειας τοῦ Βεράρεν στὴν ἐποχὴ μας.

11.

ERNEST CHAUSSON (1855 - 1899)

Ἡ μοίρα του δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ συνεχίσει τὸ ἔργο του. Μουσουργὸς ἀπ' τοὺς πιὸ πρωτότυπους, ἀπ' τοὺς πιὸ ἔμπνευσμένους. Οἱ θεοὶ τὸν εἶχαν εὐνοήσει στὴν ἀρχή. Εἶχε τὰ πάντα γιὰ νὰ εἶναι εὐτυχισμένος. Περιουσία πού τοῦ διευκόλυνε τὴ ζωὴ του γιὰ νὰ τὴν ἀφιερῶσει στὸ μουσικό του ἰδανικό. Μιὰ σύντροφο ὦραία,

ἐξαίσια πού τὸν λάτρευε και τὸν φρόντιζε μὲ τὴ στοργὴ τῆς παιδιὰ πολλὰ και ὦραία πού τὸν σέβονταν και τὸν ἀγαποῦσαν. Διδάσκαλο τὸν César Franck, φίλος τὸν Ντεμπουσσό, τὸν Ντυπάρκ, τὸν Βενσάν Ντ' Ἐντύ. Βιβλιοθήκη πλούσια, μὲ σπάνιες ἐκδόσεις και ἀσύγκριτὴ συλλογὴ ζωγραφικῶν πινάκων. Πολλὴ δὲν ἦταν αὐ-

τή ή εὐτυχία; Οἱ θεοὶ στὸ τέλος τὸν φθόνησαν. Καὶ τοῦ στείλαν τὸ θάνατο, σὲ ἡλικία 44 ἐτῶν, μ' ἓνα ἀτύχημα ἀπὸ ποδήλατο.

Ὡστόσο, ὁ Chausson εἶχε δώσει στὴν ἀρχὴ τὴν «Chanson peripetuelle» συλλογὴ ἀπὸ μελωδίες, μὲ παράξενη καὶ ραφιναρισμένη χάρη καὶ πολλὴ εὐαισθησία. Ἀργότερα ἤρθαν ἡ «Βιβιάννα», ἡ «Συμφωνία» γιὰ ὀρχήστρα καὶ τὸ ἀριστουργηματικὸ «Ποίημα» γιὰ βιολί, κι ὀρχήστρα, ποὺ ἐκτελεῖται παντοῦ μ' ἐπιτυχία κ' ἐπειτα τὸ «Κοντσέρτο» γιὰ πιάνο καὶ βιολί, πότε σκοτεινὸ καὶ βίαιο, πότε φωτεινὸ καὶ γραφικὸ στὴ διαδρομὴ του καὶ τὸ θαυ-

μάσιο «Κουαρτέττο» γιὰ πιάνο κ' ἔγχορδα γιὰ τὸ ὕψος τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τὴν πλαστικότητα τῆς μορφῆς, ἐν' ἀπ' τὰ ὠραιότερα ἔργα μουσικῆς δωματίου. Καὶ τέλος τὸ λυρικό του δράμα «Le Roi Arthur» ποὺ τὸ δούλεψε σ' ὅλη τὴ σύντομη ζωὴ του καὶ δὲν τὸ ἄκουσε ὁ ἴδιος ποτέ, γιὰτὶ παίχτηκε μετὰ τὸ θάνατό του μόνο στὶς Βρυξέλλες, μὲ μεγάλη ἐπιτυχία κι ὄχι ἀκόμα στὸ Παρίσι.

Τραγικὴ ἀλήθεια μοῖρα ἐνὸς μεγάλου κ' ἐμπνευσμένου μουσουργοῦ, ποὺ θεωρεῖται σήμερα σὰν ἓνας ἀπ' τοὺς πρῶτους σημαντικοὺς ἐκπρόσωπους τῆς γαλλικῆς σχολῆς.

12.

MARCEL SCHWOB (1867 - 1905)

Πενήντα χρόνια συμπληρώθηκαν πέρυσι ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ Marcel Schwob, τοῦ μοναδικοῦ συμβολιστῆ πεζογράφου. Στὴ σύντομη ζωὴ του ἄφησε ἓνα ἔργο, γεμάτο τρυφερότητα, ἀλλὰ καὶ εἰρωνεία, ὅπου τ' ὄνειρο ἐναρμονίζεται μὲ τὴν πραγματι-

κότητα. Διηγηματογράφος ἐξαιρετός, ἔχει ὕφος προσωπικό, δουλεμένο ποὺ ἀγγίζει τὴν τελειότητα· ὡστόσο «Τὸ Βιβλίο τῆς Μονέλλας» (1816) εἶν' ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἔκανε ἀγαπητὸ στὸ πλατὺ κοινὸ κ' ἔσωσε τ' ὄνομά του ἀπὸ τὴ λησμονιά*.

13.

ΚΑΠΟΙΟΙ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΙ

Τραγικὴ ἀλήθεια τὸ πεπρωμένο κάποιων ποιητῶν· ξεκίνησαν, νέοι ἐνθουσιῶδεις ὅπως ὄλοι, μὲ ὄνειρα καὶ φιλοδοξίες, μὲ δικαιολογημένο ἐγωϊσμό, προικισμένοι μὲ ταλέντο, — μικρὸ ἢ μεγάλο ἀδιάφορο, — γεμάτοι σχέδια κ' ἐλπίδες. Ἐλαμψαν στοὺς λογοτεχνικοὺς κύκλους, δημοσίευσαν βιβλία, ἀπόλαυσαν ὅπως κι ὅσο μπόρεσαν τὴ ζωὴ, ἀγάπησαν κι ἀγαπήθηκαν, γνώρισαν «κάποια δόξα» κ' ἔφυγαν ἄλλοι ἱκανοποιημένοι, ἄλλοι πικραμένοι. Ποιὸς τοὺς θυμᾶται ὄλους αὐτοὺς — καὶ εἶναι, ἀλλοίμονο, τόσοι πολλοί —, ποιὸς ξαναδιαβάζει τοὺς στίχους τοὺς; Κανένας ἢ σχεδὸν κανένας. Μόνο μερικοί, λάτρεις τῆς ποιήσεως φανατικοί, τοὺς ἀνακαλύπτουν καὶ τοὺς ξαναφέρνουν κάποτε στὴν ἐπιφάνεια. Πόσο ἀξιοὶ λύπης εἶναι αὐτοὶ οἱ ποιητῆς οἱ λησμονημένοι πιά καὶ πόσο ἀνάγκη ἔχουν ἀπὸ λίγη στοργή. Γιατὶ νὰ τοὺς τὴν ἀρνιόμαστε; Μήπως στὸ Ναὸ τῆς Ποιήσεως δὲν ἔβαλαν κι αὐτοὶ ἓνα λιθαράκι; Ἄς θυμηθοῦμε λοιπὸν ξανά πέντε λησμονημένους· ἀδίκαια, δίκαια; Ὁ χρόνος τοὺς ἔκρινε, θὰ ποὺν βιαστικά μερικοί· ἄραγε εἶναι πάν-

τα δίκαιος κριτὴς ὁ χρόνος; Μήπως ὁ αἰώνας μας δὲν «ἀνακάλυψε» λησμονημένους πεζογράφους, ὅπως τὶς Ἀδελφές Μπρόντε, ἀπομνημονευματογράφους, ὅπως τὸν Μπόσγουελ, μουσουργούς, ὅπως τὸν Τέλεμαν; Κανένας δὲ λησμονιέται δταν ὑπάρχει λίγη ἀγάπη.

Ὁ Charles Florentin-Loriot (1849-1905) γεννήθηκε στὶς 10 Ἰανουαρίου στὴν Ἀλανσὸν καὶ πέθανε στὶς 2 Ἰουλίου στὸ Παρίσι. Μιά καὶ μόνη ποιητικὴ συλλογὴ ἐξέδωσε δταν ζοῦσε: «Oriens» (1895), ἐμπνευσμένη πρὸ πάντων ἀπ' τὰ ταξίδια του στὴν Παλαιστίνη, ποὺ τὴν ἐπεσκέφτηκε περιπαθῆς προσκυνητὴς καὶ τὴν ἔψαλλε — τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὸ Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως — μὲ εἰλικρινῆ συγκίνηση. Τὰ πρῶτα πολλὰ ἀπ' τὰ ποιήματά του ἔχουν τὴ φόρμα τοῦ сонέτου καὶ θυμίζουν γιὰ τὴν ἐκφραστικὴ τους τελειότητα, ὅπως «Ὁ Ναὸς τῆς Ἱερουσαλήμ», «Thermonihis», τὸν Ἑρεντιά.

Ὁ Λοριὸ ἔγραψε ἀκόμα ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις κι ἄφησε καὶ πολλὴ ἀνέκδοτη ἐργασία. Τὰ τελευταῖα χρόνια του στὸ Παρίσι τὰ πέρασε θλιμμένα ἀπ' τὴν ἀρρώστεια ποὺ τὸν ἔστειλε νέον ἀκόμα στὸν τάφο.

Ὁ Robert de Bonnières (1850-1905) γεννήθηκε καὶ πέθανε στὸ Παρίσι. Τὰ πρῶτα του

* Βλ. γιὰ τὸν Μαροῦλ Σβὸμπ περισσότερες λεπτομέρειες καὶ μεταφράσεις σελίδων ἀπ' «Τὸ Βιβλίο τῆς Μονέλλας» στὴ μελέτη μας «Ὁ Συμβολισμὸς στὴ Γαλλικὴ πεζογραφία» Χριστουγεννιάτικο Τεῦχος «Νέας Ἑστίας»: «Ὁ Συμβολισμὸς» 1953, σελ. 36-49 καὶ σελ. 81-84.

Έργα, δυό τόμοι κριτικῶν μελετῶν, πού πολὺ ἐκτιμῆθηκαν στὴν ἐποχὴ τους, τὸν ἔκαναν γνωστὸ στοὺς λογοτεχνικοὺς κύκλους. Ἐξάλλου, ἔγραψε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα καὶ συνεργάστηκε στὸ «Φιγκαρό» καὶ στὴν «Ἐπιθεώρηση τῶν Δύο Κόσμων», καθὼς καὶ σ' ἄλλες ἡμερησίδες καὶ περιοδικά. Οἱ κυριώτερες ποιητικὲς συλλογές του εἶναι: «Contes dorés» (1887) καὶ «Contes à la Reine» (1893).

Στὴν ποίησή του, ὁ Ρομπέρ Ντέ Μπωνιέρ ἀνασταίνει τὴ γλῶσσα καὶ τὸ ὕφος τῶν διηγηματογράφων τοῦ 19 αἰῶνα καὶ ἀφηγεῖται χαριτωμένα παραμύθια μὲ νεράιδες, μὲ ἀγίους καὶ ζῶα, μὲ βασιληίδες καὶ πριγκηποπούλες, — παραμύθια πού πολὺ τὰ εἶχε ἐπαινέσει ὁ Ἐμίλ φαγκέ.

Ὁ Κόμης Robert de Montesquiou-Fezensac (1855 - 1921), γεννημένος στὸ Παρίσι στὶς 19 Μαρτίου, καταγόταν ἀπὸ φημισμένη οἰκογένεια, πού εἶχε δώσει στὴ Γαλλία στρατάρχες καὶ διπλωμάτες. Ὑπῆρξε ἕνας ἀπ' τοὺς δανδηδες τοῦ Παρισιοῦ καὶ ὁ φρανσις Καρκὸ τὸν ζωγραφίζει ὀλοζώντανα στὶς ἀναμνήσεις του, περιγράφοντας τὶς μονομαχίες του, τὶς φάρσες του. «Ἄν χειριζόταν τὸ ξίφος ὅπως ὁ Ντ' Ἀρτανιάν — γράφει γιὰ τὸν Μοντεσκιού ὁ Ἄνρὸ Κλουάρ, — θὰ ἦταν ὁ Σωματοφύλακός μας ἢ ὁ Ἀλκιβιάδης μας, ἂν εἶχε ἀνακατωθεῖ μὲ τὴν πολιτικὴ ἢ ἀκόμα, ἂν ἦταν λιγότερο ποιητής, ὁ Πετρώνιός μας. Ὁ ἐρασιτέχνης αὐτὸς τῆς ραφιναρισμένης τέχνης, ὁ εὐγενὴς αὐτὸς ἀρχαιοπώλης, ὁ ἰδιοκτῆτης αὐτὸς μιᾶς χελώνας πού τὸ καύκαλό της ἔλαμπε ἀπὸ πολὺτιμα πετράδια, τὸ μοντέλο αὐτὸ τοῦ Ὑσμάν γιὰ

τὸν Des Esseintes του, ἔνωσε μὲ τὴ μελετημένη ἀναίδειά του στοὺς τρόπους τοῦ τὴν κλίση του γιὰ τὴν πεμπτοῦσία πού τὸν ἔσπρωξε νὰ ἐγκατασταθεῖ μὲ ἀκκισμοὺς στὸν πιὸ πολυτελῶς ἐξεζητημένο συμβολισμό». Ἀπ' τὶς ποιητικὲς συλλογές τοῦ Μοντεσκιού — ἔγραψε κάπου δέκα — ἡ καλύτερη εἶναι ἡ μὲ τὸν τίτλο: «Hortensias bleus» (1896) ὅπου, δίπλα σὲ ἀποτυχημένα ποιήματα, ὁ ἀναγνώστης συναντᾷ ἀληθινὰ διαμάντια, μὲ πλοῦτο εἰκόνων νέων καὶ ἐκφραστικῶν τρόπων. Πιότερο ὅμως κι ἀπ' τὸ ἔργο του, ὁ Μοντεσκιού ζεῖ σὰ μιὰ γραφικὴ προσωπικότητα, σὰν ἕνας τύπος ἀπ' τοὺς πιὸ παράξενους — ἕνας original τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ Jules Jouy (1855 - 1897) ὑπῆρξε μιὰ ἀπ' τὶς δόξες τοῦ παρισινοῦ «Μαύρου Γάτου». Ποιητὴς ράτσας, ἔγραφε ὁ ἴδιος τοὺς στίχους καὶ τὴ μουσικὴ καὶ τραγουδοῦσε, ὅπως λένε ὅσοι τὸν γνώρισαν, μὲ πολὺ μπρίο καὶ κέφι, σατυρίζοντας τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας. Ἦταν πνευματώδης καὶ καυστικός, ἀλλὰ τὴ μποέμικη ζωὴ του τὴν τέλειωσε, δυστυχῶς, στὸ φρενοκομεῖο.

Ὁ Maurice Bouchor (1855 - 1920) ἔχει ἕνα ὄνομα στὴν ἐλάσσονα ποίηση, ὄχι γιὰ τοὺς ἔμμετρος ἠθικοὺς ἀπολόγους του, ἀλλὰ γιὰ τὶς ἐμπνεύσεις του ἀπὸ τὰ μεσαιωνικὰ Μυστήρια κι ἀπὸ τὴ Βίβλο κι ἀπὸ τὸν Σαίξπηρ γιὰ τὸ θέατρο τῶν Μαριονετῶν. Ὅταν ἀποφεύγει τὶς σοσιαλιστικὲς ἰδέες, εἶν' ἕνας ποιητὴς τρυφερός, μὲ μιὰ νότα γλυκειᾶς μελαγχολίας.

Οἱ γραμμὲς αὐτὲς γιὰ τοὺς «λησμονημένους» ἄς θεωρηθοῦν σὰν εὐλαβικὴ προσφορά στὴ μνήμη τους.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ΞΕΚΙΝΗΜΑ

*Ξεκίνησα ἀκούραστα καὶ πάω, καὶ πάω σιτὴ σιγάτα,
πὺ μούδειξε ἡ νιότη μου μέσ' ἀπ' τὶς τόσες σιγάτες!
Μόνη μ' ἐλπίδα, τὴ χαρὰ νὰ βρῶ μεγάλη μ' ἔννοια,
μέρες νὰ ζήσω ἀφρόντιστες μὲ ξενοισιὰ γιομάτες.*

*Τί κι' ἂν μοῦ πέρασ' ὁ καιρός, μονάχα νὰ πηγαίνω
πρὸς τῆς ζωῆς μου τ' ἄπειρο, χωρὶς νὰ ξαποστάσω!
Ὅμως μιὰ μέρα ἠλιόλουστη θὰ πάω κεῖ πὺ θέλω
— πόσο νωρὶς ξεκίνησα καὶ πόσο ἄργα θὰ φτάσω!*

ΒΥΡΩΝ ΔΑΒΟΣ